

זְכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרַיִךְ ... לְכַתֵּב אַחֲרֵי בַמְדַבֵּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה¹

מדוע ניתנה תורה במדבר?²

מקור מס' 1: מכילתא דרבי ישמעאל, ניתנה תורה במדבר

"ויחננו במדבר" (שמות יט' פס' ב')

ניתנה תורה בדימוס (בחופש, בחרות), פרהסיה, במקום הפקר, שאילו ניתנה בארץ ישראל, היו אומרים לאומות העולם, אין להם חלק בה. לפיכך ניתנה במדבר, במקום הפקר, וכל הרוצה לקבל יבוא ויקבל.

מקור מס' 2: מכילתא, פרשת בשלח – פרשה א', תורה נבללת בגופן

לֹא הִבְיֵאֵן הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא דָרַךְ פְּשׁוּטָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲלֵא דָרַךְ הַמְדַבֵּר. אָמַר הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא: אִם אֲנִי מֵבִיא עֲכָשׁוֹ אֶת יִשְׂרָאֵל לְאֶרֶץ, מִיָּד מִחֲזִיקִים אָדָם בְּשִׂדְהוֹ וְאָדָם בְּכַרְמוֹ וְהֵם בְּטָלִים מִן הַתּוֹרָה. אֲלֵא אֶקִיפֶם בַּמְדַבֵּר אַרְבָּעִים שָׁנָה, לְשִׁיחִי אוֹכְלִין מִן וְשׁוֹתִין מִי הַבָּאָר, וְהַתּוֹרָה נִבְלְלַת בְּגוֹפֵן.

מקור 3: הרש"ר הירש זצ"ל (אגרות צפון איגרת ח)

"במדבר קיבל את התורה ובכך היה לעם במדבר, בלא ארץ ובלא אחוזת אדמה - היה לגוף אשר נשמתו תורתו... התורה, מילוי הרצון האלהי, הם לו אחוזת אדמתו ומטרתו... כי אין לנו אלא לקדש את עצמנו לעשיית רצונו, כדי שנקבל מידי ה' כשפע של אמצעים גם את הברכה היקרה לכל בני אדם... לכן ניתנו לו לאחוזת ארץ וברכותיה, ניתנה לו מערכת מדינה, אך לא כמטרה ניתנו אלה..."

מקור 4: מדרש רבה במדבר פרשה א ז, עושה עצמו הפקר

"וידבר ה' אל משה במדבר סיני" (במדבר א', א')

למה במדבר סיני? מכאן שנו חכמים בג' דברים ניתנה התורה - באש ובמים ובמדבר. ... ולמה ניתנה בג' דברים הללו? אלא מה אלו חנם לכל באי העולם, כך דברי תורה חנם הם, שנאמר "הו' כָּל צִמָּא לְכוּ לְמַיִם" (ישעיה נה 1). דבר אחר ... כל מי שאינו עושה עצמו כמדבר הפקר, אינו יכול לקנות את החכמה והתורה. לכך נאמר במדבר סיני

מקור 5: והייתם כאלוהים, אריך פרום, הוצאת א' רובינשטיין, תשל"ה, עמ' 95-96

...המערכה השלישית כוללת את נדידת העברים במדבר. במצריים סבלו; מעבודות יצאו; אך לאן הובאו? למדבר שממה, שבו סבלו תכופות מרעב וצמא. הם אינם מרוצים ומתלוננים, לדבריהם, מפני שאין להם מספיק מזון. אך האם אפשר לפסוח על העובדה שפחדם היה לא רק מפני הרעב? הם פחדו גם מפני החופש. הם פחדו כיוון שאיבדו את מסגרת הקיום המוסדרת כהלכה שהייתה להם במצריים - הגם שהיו אלה חיי עבדים - כיוון שלא היה עליהם משגיח, מלך ואלילים שאפשר לסגוד להם. הם פחדו כיוון שהיו עם שאין לו אלא נביא המשמש כמנהיג, אוהלים-של-ארעי למגורים, ושום משימה פרט להליכה לפנים לקראת יעד בלתי-נודע. הבטחון שהיה להם כעבדים במצריים דומה שהוא עדיף לידים בהרבה על אי-הבטחון שבחירות. הם אומרים: "מי יתן מותנו ביד ה' בארץ מצריים, בשבתנו על סיר הבשר באכלנו לחם לשובע; כי הוצאתם אותנו אל המדבר הזה להמית את כל הקהל הזה ברעב" (שמות ט"ז, 3). נראה שה' מבין שעבדים, גם לאחר שהשתחררו, נשארים בליבם עבדים, ועל כן אין סיבה לכעוס. הוא מספק להם מזון - המן שהם מוצאים בכל בוקר. שתי מצוות קשורות בליקוט המן, ולשתייהן חשיבות רבה. האחת אוסרת עליהם לקחת יותר משיכולו לאכול ביום אחד (הללו שמלקטים יותר מוצאים למחרת היום שהעודף מלא תולעים). משמעות המצווה הזו ברורה: מזון נועד לאכילה, לא לחיסכון. החיים נועדו כדי לחיותם. לא לצבור אותם. במדבר אין בתים ובאותה מידה אין בו קניין. באקלים של חירות כל הדברים משרתים את החיים. אולם אין החיים משרתים את הקניין.

¹ ירמיהו, פרק ב': "הֲלֹךְ וְקָרָאתָ בְּאָזְנֵי יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה זְכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרַיִךְ אֲהַבְתָּ פְּלוֹלֵתֶיךָ לְכַתֵּב אַחֲרֵי בַמְדַבֵּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה"
² מבוסס על שיעור ומקורות מאת אילנה ביטון, בית המדרש קולות. מורה ומנהה בקולות בתכנית מובילים וקורסי בוגרים.

**מקור 6: הרב יובל שרלו/ערב שבועות התשע"ה,
המדבר כמקום של המבט אל האופק**

"הֲלֹךְ וְקִרְאתָ בְּאֶזְנֵי יְרוּשָׁלַם לְאמֹר: כֹּה אָמַר ה':

זְכַרְתִּי לְךָ חֶסֶד נְעוּרַיִךְ, אֶהְבֵּת כְּלוּלֹתַיִךְ, לְכַתֵּב אַחֲרֵי
בַמְדַבֵּר בְּאָרֶץ לֹא זְרוּעָה." (ירמיהו, פרק ב' פס' ב)

ולמה המדבר הוא חוליה כל כך חשובה? בלשון ירמיהו הנביא, אותה אנו מצטטים בתפילת ראש השנה, [ימי המסע המדבר] אלו ימי האירוסין: "זכרתי לך חסד נעוריך, אהבת כלולותיך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה". משמעותם של ימי האירוסין הוא ימי החלום והחזון. עוד קודם למימוש המעשי ... תורה ניתנה במדבר, שכן, כאמור, המדבר הוא המקום של המבט אל האופק. הוא המקום בו מתכוננים ומתכננים, בו מתקשרים ודבקים, בו אוכלים מן ומונחים בעמוד אש וענן, ועוסקים בצורה מתמדת בתמונה האידיאלית. וכשנכנסים לארץ – פותחים במסע הארוך והמורכב של הופעת כל הרעיונות הגדולים האלה במציאות ממש.

הצירוף המיוחד של פרשת במדבר עם חג מתן תורה הוא צירוף מופלא, ואנו עצמנו משחזרים בכל שנה את ה"מדבר" של עצמנו. בליל חג השבועות אנו כורתים ברית מחודשת עם התורה, מזכירים לעצמנו מה עניינה בעולמנו ובמהלך חיינו, עד כמה אנו רואים בה מורת דרך ומצפן לעולמנו המעשי והאידיאלי, והיכן היא מצויה בהכרעות שלנו, במחשבות שלנו, במוסר שלנו ובחסד שלנו. "ליל המדבר" המיוחד של כל אחד ואחד מאפשר לו להפגיש מחדש את עצמו עם מה שהוא מחוצה לו, וכזוג מאורס להבטיח מחדש את כל ההבטחות הגדולות, ולשאוף לחיות לאורן. ההבטחות הגדולות פותחות בעצם לימוד תורה וקביעות עתים לתורה, וממשיכות לקיום התורה, להליכה בדרכה, לנאמנות לאיסוריה ולאהבת ציוויה. בכך אנחנו מנכיחים מחדש את מה שניתן לנו בהר סיני לפני אלפים בשנים, ושהוא מהווה לגבינו למעשה את נקודת החיבור בינינו ובין ריבונו של עולם. מתוך המדבר הזה אנו נכנסים לארץ החיים של עצמנו, ופועלים לאור העולם הרוחני המיוחד הזה. הבה נקבל אפוא מחדש את התורה כבכל שנה ושנה, ונהפוך את מועד האירוסין המדברי שלנו למנוע שיחדש בנו את הקשר לעולם הרוחני ולקיום המעשי.

**דרור יקרא/ דונש בן לברט
פאס-בגדד-ספרד 🌟 מאה 10**

דְרוֹר יִקְרָא לְבָן עִם בַּת.
וְיִנְצְרְכֶם כְּמוֹ כְּבַת.
נְעִים שְׂמֵכֶם וְלֹא יִשְׁבַּת.
שְׁבוּ נוּחוּ בְיוֹם שְׁבַת:

...
דְרוֹשׁ נְוִי וְאוֹלָמִי.
אֹתוֹת יִשְׁעֵי עֲשֵׂה עִמִּי.
נִטַע שׂוֹרֵק בְּתוֹךְ כְּרָמִי.
שְׁעָה שְׁוֹעֵת בְּנֵי עִמִּי:

אֱלֹהִים תַּן בַּמְדַבֵּר הַר.
הֲדַס שְׁטֵה בְרוֹשׁ תִּדְהַר.
וְלִמְזָהִיר וְלִנְזָהֵר.
שְׁלוּמִים תַּן כְּמִי נְהַר:

הַדוֹךְ קָמִי חִי אֵל קָנָא.
בְּמוֹג לִבִּי וּבְמִגְנָה.
וְנִרְחִיב פִּי וְנִמְלֵאנָה.
לְשׁוֹנִי לֶךְ רַנָּה: